

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie tępienia myszy polnych.

W y s o k i S e j m i e !

W załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego w sprawie tępienia myszy polnych powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 17. stycznia 1896 roku następującą uchwałę:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o akcji tępienia myszy polnych w r. 1895.

II. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt na rok 1896 w kwocie 5000 zł., celem pokrycia kosztów dalszych prób i doświadczeń w tępieniu myszy polnych przedsięwziętych.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by poczynił starania, aby c. k. Rząd w roku bieżącym przyczynił się kwotą najmniej 5000 zł. wynoszącą do dalszego prowadzenia prób i doświadczeń w tępieniu myszy polnych.

IV. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by się postarał o wydanie projektowanego rozporządzenia ministerjalnego, aby równocześnie przygotował podstawy i materiały potrzebne do stworzenia ustawy o przymusowym tępieniu myszy polnych.

Wydział krajowy wykonując powyższą uchwałę a w szczególności jej drugi ustęp, postanowił przyznany na ten cel kredyt w kwocie 5000 zł. zużytkować na akcję ratunkową przeciw kłęsce mysiej i na dalsze próby i doświadczenia z zarazkiem tyfusowym Löfflera tępiącym myszy polne w drodze szerzenia między nimi choroby zaraźliwej tyfusem mysim zwanej, właściwej tylko myszom, a w zupełności nieszkodliwej ani dla ludzi ani dla zwierząt użytkowych ani też dla zwierząt myszy polne tępiących.

W tym celu porozumiał się Wydział krajowy pismem swem z dnia 24. marca 1896 r. LW. 4654, z prof. Dr. Józefem Szpilmanem, dyrektorem c. k. Szkoły weterynaryi we Lwowie i zapewnił sobie produkcję zwyż wspomnianego zarazka na koszt krajowy w jego pracowni bakteriologicznej, a dalsze doświadczenia z użyciem i zastosowaniem tego zarazka oraz kierownictwo akcją ratunkową przeciw kłęsce mysiej na gruntach włościańskich poruczył krajowemu nauczycielowi weterynaryi, p. Teofilowi Sochaniewiczowi, który w roku zeszłym doświadczenia te przeprowadzał i całą akcją tępienia myszy polnych skutecznie kierował.

Równocześnie zawiadomił Wydział krajowy za pośrednictwem Wydziałów powiatowych wszystkich rolników w kraju, że w r. b. wykonując na wstępie powołaną uchwałę Wysokiego Sejmu, pospieszy w miarę potrzeby z pomocą w akcji tępienia myszy polnych przez udzielenie zarazka tępiącego myszy polne włościanom bezpłatnie a obszarom dworskim po własnej cenie produkcji oraz, że będzie delegował w razie potrzeby krajowego nauczyciela weterynaryi p. Teofila Sochaniewicza do powiatów kłęską mysią dotkniętych, celem zorganizowania akcji ratunkowej i udzielenia praktycznych pouczeń o użyciu i zastosowaniu zarazka.

Skoro tylko zaczęły wpływać za pośrednictwem Wydziałów powiatowych prośby gmin o bezpłatne udzielenie zarazka, delegowaliśmy do powiatów najsilniej kłęską mysią dotkniętych,

z pominięciem tych powiatów, gdzie akcja tępienia myszy polnych w roku zeszłym została już zorganizowaną, p. Sochaniewicza, celem rozpoczęcia tępienia myszy, poruczenia dalszej akcji w tym kierunku Wydziałom powiatowym i udzielenia pouczeń o użyciu i zastosowaniu zarazka osobom, przez nie do prowadzenia dalszego tej akcji w powiecie wyznaczonym.

W ten sposób rozpoczął i zorganizował p. Teofil Sochaniewicz akcję tępienia myszy w powiatach: Tarnobrzeg, Gorlice, Kałusz, Żywiec, Biała, Kraków, Jarosław i Stanisławów.

Następujące Wydziały powiatowe wniosły prośby zbiorowe gmin ze swych powiatów o zarazek na grunta włościańskie, który otrzymały bądźto z pracowni bakteryologicznej we Lwowie na rachunek funduszu krajowego, bądź z pracowni bakteryologicznej w Wiedniu, asygnowany na rachunek c. k. Ministerstwa rolnictwa:

		L. * W.	
1. Biała . . .	dla 10 gmin na przestrzeń 2.100 morgów porcyi	2.100	—
2. Bochnia . . .	3 " " "	220	220
3. Bohorodzany . . .	1 " " "	50	100
4. Brody . . .	1 " " "	200	200
5. Brzesko . . .	14 " " "	3.480	— 6.000
6. Dąbrowa . . .	2 " " "	600	850
7. Dolina . . .	1 " " "	100	100
8. Drohobycz . . .	1 " " "	300	500
9. Gorlice . . .	13 " " "	500	500
10. Jarosław . . .	6 " " "	1.600	1.100 — 2.000
11. Kałusz . . .	9 " " "	1.000	1.000
12. Kamionka str. . .	2 " " "	600	600
13. Kraków . . .	10 " " "	2.600	1.500 — 4 000
14. Lisko . . .	3 " " "	240	240
15. Myślenice . . .	4 " " "	400	400
16. Nowy Targ . . .	6 " " "	500	500
17. Rzeszów . . .	8 " " "	2.420	2.470
18. Sanok . . .	5 " " "	650	700
19. Stanisławów . . .	8 " " "	790	— 2.000
20. Tarnobrzeg . . .	2 " " "	300	420
21. Tarnów . . .	3 " " "	310	310
22. Wadowice . . .	1 " " "	100	880
23. Żydaczów . . .	6 " " "	2.350	1.400 — 3.000
24. Żywiec . . .	14 " " "	3.637	1.000 — 5.000
<hr/>			
24 powiatów	133 gmin	25.047 morgów porcyi	16.110 — 22.000
		38.110 porcyi zarazka	

Doliczywszy do cyfry 16.110 porcyi pobranych z pracowni prof. Dra Szpilmana we Lwowie jeszcze 200 porcyi zarazka zużytych przy doświadczeniach z tępieniem myszy w zrębach leśnych w Ciśnie i Lisnie, w powiecie Lisko, dochodzimy do wyniku, że w roku bieżącym rozdzielono darmo na grunta włościańskie w 24 powiatach dla 133 gmin na powierzchnię 25.047 morgów pól zamyszonych 38.310 porcyj zarazka, z czego przypada na produkcję laboratorium lwowskiego $16.110 + 200 = 16.310$ porcyj, zaś na produkcję laboratorium wiedeńskiego 22.000 porcyj.

Gdy w roku zeszłym rozdzielono na grunta włościańskie darmo 8.250 porcyj zarazka w 14 powiatach, okazuje się, że tegoroczna akcja ratunkowa przeciw kłesce mysiej była znacznie większa, mimo, że kłeska mysia w kraju wogóle była w r. b. mniejszą. — W roku zeszłym przeprowadzone doświadczenia, umożliwiły wczesne rozpoczęcie wspomnianej akcji

*) Litera L oznacza zarazek pobrany z pracowni bakteryologicznej lwowskiej na rachunek fund. kraj. — lit. W zarazek wiedeński pobrany na rachunek c. k. Ministerstwa rolnictwa.

a nadto w r. b. ułatwił zasiłek c. k. Ministerstwa rolnictwa, które udzieliło stopniowo 22.000 fiolek z zarazkiem. Doświadczenia tegoroczne stanowiące dalszy ciąg eksperymentów, w r. 1895 wykonanych, tyczyły się przeważnie spostrzeżeń dokonywanych przy użyciu zarazka tyfusowego Löfflera. Na szczególniejszą uwagę zasługują doświadczenia przeprowadzone przez pana Sochaniewicza z zastosowaniem tegoż środka do tępienia myszy w zrębach leśnych, których opis znajduje się w aktach Wydziału krajowego.

Prócz tego zwrócono szczególniejszą uwagę na to, jakim okaże się w praktycznym zastosowaniu zarazek tyfusowy Löfflera nadsyłany nam z pracowni bakteryologicznej c i k. Instytutu weterynaryjnego w Wiedniu z polecenia i na rachunek c. k. Ministerstwa rolnictwa.

Z wiadomości zebranych w tym kierunku przez p. Sochaniewicza i jego własnych spostrzeżeń wynika, że forma, w jakiej laboratorium wiedeńskie środek ten (zwłaszcza wskutek wadliwego opakowania) produkuje, nie jest dość praktyczną a przy zastosowaniu tegoż na wielką skalę, i przez mniej wprawnych ludzi sprawia wiele trudności.

Przyznany z funduszu krajowego kredyt w kwocie 5.000 zł. na dalsze doświadczenia z tępieniem myszy polnych i akcyę ratunkową przeciw kłęsce mysiej w kraju w r. b. został zużyty w następujący sposób:

Zarazek wyprodukowany w laboratorium lwowskim i rozdzielony w ilości 16.310 porcyi (flaszeczek) po 20 ct.	3.262 zł. — ct.
2. Skrzynie i koszta opakowania	120 „ 70 „
3. Koszta doświadczeń i organizacyi akcyi tępienia myszy w 8 powiatach	509 „ 46 „
Razem	3.892 zł. 16 ct.

Z powyższego zestawienia wynika, że z kredytu 5.000 zł. a. w. pozostała kwota 1.107 zł. 84 ct. a. w., skoro atoli do kwoty 3.892 zł. 16 ct. z funduszy krajowych wyłóżonej dodamy kwotę 2.200 zł. a. w., za jaką c. k. Ministerstwo rolnictwa zarazek dla Galicyi z pracowni bakteryologicznej wiedeńskiej nadesłało, otrzymamy kwotę 6.099 zł. 16 ct. a. w. przedstawiającą ogólne koszta akcyi tępienia myszy polnych w kraju w roku 1896.

Powyższe doświadczenia popierają wyniki osiągnięte przy próbach poczynionych kosztem funduszu krajowego w r. 1895 i dowodzą, że odpowiednio przyrządzony i w właściwym czasie użyty zarazek, jest skutecznym środkiem tępienia myszy, tam gdzie one się pojawiają. Na tej podstawie Wydział krajowy przedstawia Wys. Sejmowi żądanie kredytu na dalszą akcyę z tym środkiem, bo świadom jest, że wytepienie myszy przy jego pomocy w jednym roku występujących, nie zapobiega pojawieniu się tej kłęski w latach następnych.

Wydział krajowy wykonując III. ustęp uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17. stycznia 1896 r. odezwą z dnia 24. marca 1896 r. LW. 4654, prosił c. k. Namiestnictwo we Lwowie o wyjednanie ze Skarbu Państwa kwoty najmniej 5.000 zł. na dalsze doświadczenia z zarazkiem tępiącym myszy polne na dalszą akcyę ratunkową przeciw kłęsce mysiej w kraju.

C. k. Namiestnictwo w odpowiedzi na zwyż wspomniane pismo odezwą z dnia 13. lipca 1896 r. LW. 60.042 zawiadomiło Wydział krajowy, że c. k. Ministerstwo rolnictwa, rozporządziwszy już inaczej funduszami przeznaczonemi na kulturę krajową, nie przyznało subwencji na rok 1896 r. na tępienie myszy polnych w Galicyi, jednak oświadczyło gotowość dostarczenia bezpłatnie do 40.000 tubek (próbówek) zarazka na myszy dla niezamożnych rolników z swej pracowni bakteryologicznej istniejącej przy c. i k. wojskowym instytucie weterynarskim w Wiedniu i przyobiecało także w r. 1897 popierać działalność Wydziału krajowego w tym kierunku przez udzielenie odpowiedniej ilości zarazka, ewentualnie przyznanie odpowiedniego zasiłku w gotówce. — Korzystając z tej ofiarności c. k. Ministerstwa rolnictwa pobrał Wydział krajowy — jak już wspomniano, — z wymienionej pracowni bakteryologicznej w Wiedniu na rachunek c. k. Ministerstwa rolnictwa 22.000 porcyi (fiolek) zarazka w 6 większych partjach, kierując takowe wprost do powiatów, gdzie było większe zapotrzebowanie, t. j. do Brzeska, Jarosławia, Krakowa, Stanisławowa, Żydaczowa i Żywca.

Wykonując wreszcie polecenie ustępu IV-go powołanej na wstępie uchwały Wyso-

kiego Sejmu postarał się Wydział krajowy o to, że c. k. Namiestnictwo we Lwowie w porozumieniu z Wydziałem krajowym wydało „Rozporządzenie z dnia 17. kwietnia 1896 r. l. 23.059, o przymusowym tępieniu myszy polnych wraz z obwieszczeniem pouczającym o sposobach tępienia myszy polnych, ogłoszone w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych Nr. 20 i 21.

Wydział krajowy nie może przedłożyć Wysokiemu Sejmowi sprawozdania o tem, czy i jakie osiągnięto korzyści z powyższego rozporządzenia, z relacyj zaś p. Sochaniewicza dowiedział się tylko, że rozporządzenie to jest w kraju mało znanem. To też akcja tępienia myszy polnych w roku bieżącym była wyłącznie dobrowolną.

Wobec tego nie może też Wydział krajowy doradzać Wys. Sejmowi wydania ustawy o przymusowym tępieniu myszy, pragnie bowiem przed jej wydaniem poznać zastosowanie i skutki wydanego rozporządzenia, by mózdz, opierając się na doświadczeniu, zmienić w postanowieniach rozporządzenia te przepisy, które się okazały nieodpowiedniami.

Na podstawie powyższych wywodów Wydział krajowy wnosi:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o akcji tępienia myszy polnych w r. 1896.

II. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt na rok 1897 w kwocie 4.000 zł. na pokrycie kosztów tępienia myszy polnych w kraju w sposób w roku 1895 i 1896 praktykowany i wstawia tę kwotę do rubryki XV. budżetu krajowego na rok 1897.

III. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby poczynił u c. k. Rządu starania, by Skarb państwa przyczynił się taką samą kwotą jak kraj do przeprowadzenia akcji tępienia myszy w kraju w roku 1897.

Z Rady Wydziału krajowego.

L w ó w, dnia 4. grudnia 1896.

Marszałek krajowy:

Stanisław Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Jędrzejowicz w. r.

Członek Wydziału kraj.